

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องความล้มเหลวของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นนักวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการหาสาเหตุที่นักวิชาการซึ่งเป็นผู้มีความรู้และได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่าเป็นบุคคลระดับปัญญาชน เมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเข้าไปทำงานเพื่อประชาชนแล้วกลับไม่ได้รับการต้อนรับจากประชาชนเท่าที่ควร ประชาชนซึ่งเป็นผู้ลงคะแนนเสียงให้ความสนใจกับผลประโยชน์เฉพาะหน้า เช่น การได้รับแจกสิ่งของ การอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากกว่าผลประโยชน์ระยะยาว คือ การเสริมสร้างและการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับประเทศ หรือไม่การศึกษาในเรื่องดังกล่าวสามารถกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง หรือการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หลายประการ คือ

1. บทบาทของสื่อมวลชนกับการรับข่าวสารของประชาชนที่นำไปสู่การตัดสินใจเลือกผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (2 กรกฎาคม 2538) การเผยแพร่ข่าวสาร อิทธิพลของสื่อมวลชน มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อประชาชน บรรดาเครื่องมือเครื่องมือต่าง ๆ ได้มีส่วนเป็นอย่างมากในการช่วยให้การรณรงค์หาเสียงทางการเมืองขยายขอบเขตกว้างไกล ซึ่งในแง่หนึ่งคือเป็นการให้ความรู้ด้านการเลือกตั้งให้กับประชาชนอีกทางหนึ่งและเป็นสิ่งกระตุ้นให้ประชาชนมีความกระตือรือร้น ให้ความสนใจกับการเลือกตั้งมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้สมัครรับเลือกตั้งก็ให้อิทธิพลทางสื่อในการหาเสียงอยู่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นโปสเตอร์หาเสียง การโฆษณาหาเสียงต่าง ๆ ทำให้เราพบว่า การหาเสียงโดยวิธีดังกล่าวสำคัญต่อการตัดสินใจของประชาชนมาก ประชาชนบางกลุ่มมีความคั่นหน้าคั่นตาผู้สมัคร ไม่ว่าจะเป็นเห็นจากโทรทัศน์ ป้ายโฆษณาตามข้างถนน ฯลฯ ทำให้ติดตามประชาชนและแม่นยำบางครั้งก็ตัดสินใจเลือกผู้สมัครคนนั้นไปเลยก็มี ส่วนการใช้วิธีการหาเสียงแบบเคาะประตูบ้านก็ยังเป็นที่นิยมอยู่ แต่ผู้สมัครก็ต้องพยายามหากลยุทธ์ทางสื่อมวลชน หรือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ใช้ดึงดูดความสนใจจากประชาชนอยู่ เพราะการได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ แบบนี้มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้แทนฯ ของประชาชน ดังนั้นผู้สมัครจะพยายามหากลยุทธ์และใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อให้เป็นที่สนใจของประชาชนให้มากที่สุด ซึ่งก็มีวิธีแตกต่างกันไปและจากการแข่งขันกันประชาสัมพันธ์เหล่านั้นนั่นเอง ก็มีข้อลบเกิดขึ้นเช่นกัน นั่นคือมีการใช้สื่อที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง ทำให้บุคคลที่มีอำนาจเงิน มีความได้เปรียบมากขึ้นในกระบวนการแสวงหาอำนาจทางการเมือง ผลที่ตามมาก็คือ การใช้เงินในการเลือกตั้งอย่างสะพัดและมีจำนวนมากขึ้นซึ่งไม่เป็นผลดีต่อระบอบประชาธิปไตยเลย

ในขณะเดียวกัน สื่อมวลชนหรือการเผยแพร่ข่าวสาร เช่น การสำรวจเสียงเบื่องต้น มีผลต่อการเลือกตั้งพอสมควร ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในระดับต่าง ๆ ค่อนข้างได้เปรียบและอาจเบี่ยงเบนความสนใจจากประชาชนนมามากขึ้น ส่วนผู้ที่มีคะแนนน้อยในการสำรวจก็ไม่ได้รับการสนใจจากประชาชนเท่าที่ควร และจากจำนวนการสำรวจดังกล่าวที่มากมายหลายสำนัก มีส่วนทำให้ประชาชนเกิดความสับสน และส่งผลกระทบต่อการจัดสนใจเลือกผู้แทนราษฎรของประชาชนอีกด้วย

เราอาจกล่าวได้ว่าอิทธิพลของข่าวสารไม่ว่าจากแหล่งใดก็ตามมีทั้งผลดีและผลลบอย่างไรก็ตามประชาชนควรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบประกอบการตัดสินใจเพื่อการได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ

2. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานครและในชนบท มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง เราต้องยอมรับว่า ปัจจุบันประชาชนทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบทมีความสนใจด้านการเมืองเพิ่มขึ้น โดยสามารถสังเกตหรือเห็นได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเพิ่มขึ้น เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเดินขบวนประท้วงเรียกร้องซึ่งที่คนเหล่านั้นต้องการ หรือปฏิกิริยาของประชาชนต่อผู้บริหารประเทศ บทบาทของรัฐบาล แต่ประชาชนที่อยู่ในเมืองนั้นมีความใกล้ชิดและเห็นการกระทำต่าง ๆ ใกล้กว่าประชาชนผู้อยู่ในชนบทที่ห่างไกล เพราะความทันสมัยและความแพร่หลายทางข่าวสารที่กระจายไปในกรุงเทพมหานครแม้จะไม่ให้ความสนใจนัก แต่ก็ผ่านหูผ่านตาได้ยินและได้รับฟังอยู่ไม่มากนัก ซึ่งจำนวนความถี่ของการได้รับดังกล่าวย่อมมีมากกว่าประชาชนในชนบทอย่างแน่นอน สิ่งที่สำคัญก็คือทุกคนมีความสนใจการเมืองในระดับต่าง ๆ แต่มีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยหรือเข้าใจด้านแรกของระบอบดังกล่าวคือ การเลือกตั้งมากน้อยแค่ไหน ในส่วนนี้เราอาจบอกได้ว่า ความสนใจการเลือกตั้งของระบอบประชาธิปไตยของประชาชนก็มีในระดับต่าง ๆ กันด้วย สำหรับประชาชนที่อยู่ห่างไกล ประชาชนที่มีการศึกษาที่ไม่สูงนักมีความสนใจในระดับต่างกันไปก็จริง แต่เมื่อมาพิจารณาว่ามีความเข้าใจระดับใดนั้น ก็อาจตอบได้ว่า จากพฤติกรรมที่แสดงออก บุคคลกลุ่มดังกล่าวยังเข้าใจกิจกรรมดังกล่าวไม่ต้องแท้และมองไม่เห็นประโยชน์ความสำคัญของสิ่งเหล่านั้นนัก เริ่มกันที่การเลือกบุคคลสักคนหนึ่งเป็นผู้แทนของพวกเขา ประชาชนที่อยู่ตามชนบทห่างไกลไม่เห็นความสำคัญของผู้แทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในสภา ส่วนหนึ่งคิดว่าการเมือง การเลือกตั้งเป็นเรื่องของคนอื่นระดับชั้นหนึ่ง ตนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ทราบว่าจะเสี่ยงและสิทธิที่ตนมีความสำคัญอย่างไร แต่มาเห็นความสำคัญของผู้แทนก็คือ ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนและให้ผลประโยชน์กับเขาได้ ผู้ใดสามารถช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นคดีความ ทำถนนให้ดีขึ้น ฯลฯ ก็จะได้รับคามสนับสนุนมากเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันประชาชนในเมืองหลวงหรือกรุงเทพมหานครส่วนหนึ่งก็เป็นเช่นนั้น ที่มองว่าการเมือง รัฐบาลไม่ได้ช่วยเหลือคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีเศรษฐกิจหรือการครองชีพระดับต่ำ ในขณะที่

กันผู้สมัครรับเลือกตั้งกลับสามารถช่วยเหลือเรื่องเดือดร้อนให้กับพวกเขาได้ แต่เขาไม่ได้มองไประยะไกลว่านโยบายของผู้สมัคร ของพรรคการเมือง ที่เป็นอนาคตช่วยเขาได้จริง ๆ ประชาชนจะให้ความสนใจกับผู้สมัครที่มาช่วยบรรเทาความเดือดร้อน เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย การถามไถ่ทุกข์สุข ตลอดจนถึงการแจกเงินทอง ของกำนัล ที่สามารถจุนเจือครอบครัวและต่อชีวิตพวกเขาด้วยเงินไม่กี่ร้อยบาทเพียงชั่วคราว แลกกับการซื้อสิทธิขายเสียงของเขาให้กับผู้สมัครเหล่านั้นไป ซึ่งสิ่งต่าง ๆ จะโทษประชาชนผู้ให้การสนับสนุนหรือความพอใจกับผลประโยชน์เหล่านั้นไม่ได้ เนื่องจากปัญหาสะสมมาตั้งแต่อดีต ความไม่พัฒนาที่ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับการแข่งขันในปัจจุบันที่สูงขึ้น ส่งผลให้ประชาชนผู้ทุกข์ยากต้องดิ้นรนและต่อสู้ในการดำเนินชีวิตให้ได้

ประชาชนบางกลุ่มที่มีระดับการศึกษาดี มีความสนใจทางการเมืองก็มีทั้งที่เข้าใจการเมืองจริง ๆ นั่นคือ ต้องการคนดี มีความสามารถ เข้ามาเป็นผู้แทนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยแต่ก็มีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเทียบกับประชาชนส่วนใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์อันเกิดอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือมากมายมหาศาล อาจเป็นวัฒนธรรมของคนไทยส่วนใหญ่ก็ได้ที่ชอบให้มี "ของแถม" หรือสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อตนตัดสินใจทำอะไรลงไป เช่น เมื่อผู้สมัครมาเสนอผลประโยชน์ให้ คนส่วนใหญ่จะพอใจส่วนจะเลือกผู้หนึ่งหรือไม่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ความพอใจกับสิ่งดังกล่าวทำให้ผู้สมัครมักใช้วิธีในการหาเสียงแต่ละครั้ง ซึ่งไม่หมดไปเสียที เพราะมีผู้รับอยู่ทุกครั้ง ส่วนประชาชนที่เป็นนักธุรกิจ พ่อค้า มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ต่างก็ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งเช่นกัน ทั้งการเลือกผู้สมัครจนถึงการสมัครลงเป็นผู้แทนราษฎรเสียเอง ในการเลือกผู้สมัครจะคำนึงถึงผู้สมัครที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น มองผลประโยชน์การณีกว้างไกลเหมือนกันมีความกระตือรือร้นหรือมีความเป็นนักธุรกิจเหมือนกัน เพราะถ้าเลือกผู้สมัครที่ไม่มีคุณลักษณะเหล่านี้ตนอาจเสียผลประโยชน์ ผลกำไรในทางธุรกิจ เป็นต้น ส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เราได้ผู้แทนส่วนหนึ่งค่อนข้างเป็นเชิงธุรกิจ การเข้าไปทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมคงจะมีไม่มากนัก ดังนั้นภาพโดยรวมของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่จึงมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอไม่มากนักน้อย ซึ่งเราจะมองหรือดำเนินในฝ่ายประชาชนเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว

ฉะนั้น ประชาชนผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเลือกตั้งที่จะต้องคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎรนั้น ต้องหันมาพัฒนาตนเองและพยายามคัดเลือกคนดีมีความสามารถเข้าไปทำหน้าที่อันยิ่งใหญ่เพื่อประชาชนโดยส่วนรวม แต่กระนั้นประชาชนฝ่ายเดียวไม่สามารถคัดเลือกคนดีมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ ถ้าไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ดีมาเสนอตัวรับใช้ประชาชน

3. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปัจจุบันค่อนข้างเปิดกว้างสำหรับทุกอาชีพที่มีความตั้งใจจริงที่จะสมัครมาเป็นผู้แทนราษฎร แต่ก็มีข้อจำกัดหรือมีข้อบกพร่องจากภาพลักษณ์ของแต่ละอาชีพและข้อจำกัดที่สำคัญในปัจจุบันก็คือ ทรัพยากรทางการเงิน ทุกวันนี้ปัจจัยด้านเงินตรามีความสำคัญ

มากในการเลือกตั้ง การเลือกตั้งประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายปาละ รวมไปถึงการใช้จ่ายเพื่อแข่งขันเพื่อให้ได้เป็นผู้แทนด้วยการทุ่มเงิน อาชีพที่ถูกจัดจ้องมากเป็นพิเศษก็คือ นักธุรกิจ และพ่อค้า เพราะมีทุนที่จะใช้จ่ายมากกว่าอาชีพอื่น ๆ แต่ถ้าเราไม่มองในแง่ลบนัก บรรดาเขาเหล่านี้ อาจมีความตั้งใจจริงที่จะเข้ามาพัฒนาการเมืองก็ได้ แต่คุณสมบัติด้านอื่น ๆ ของผู้สมัครเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากกว่าการมีเงินเพียงอย่างเดียว

ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (2 กรกฎาคม 2538) ลิขิต ชีรเวคิน¹ ได้กล่าวถึงผลดี ซึ่งน่าจะมีผลต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นในประเด็นคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยทั่ว ๆ ไป ดีกว่าอดีตเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร บุคคลผู้มีภูมิหลังทางการศึกษาในระดับสูง มีประสบการณ์ทำงานเป็นที่ยอมรับจำนวนหลายคนได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ผลที่ตามมาก็คือ ความรู้สึกที่ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องจริงจังและถาวร คนระดับอดีตปลัดกระทรวง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นายทหาร และนายตำรวจยศระดับนายพล ครูบาอาจารย์มหาวิทยาลัย และต่างลงไปทดลองสนามถึงแม้หลายคนจะสอบไม่ผ่านแต่ก็ได้ทำให้สถาบันทางการเมืองมีความสำคัญและมีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า คุณสมบัติและคุณภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้งในคราวนี้สูงที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมานั้นก็หมายถึงว่า คุณสมบัติของผู้สมัครนั้นเป็นเงื่อนไขที่กลายมาเป็นสิ่งสำคัญในการลงสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น แต่คุณสมบัติดังกล่าวคือ ภูมิหลังทางการศึกษา หรือประสบการณ์การทำงานอันเป็นที่ยอมรับนั้น ต้องนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับบทบาทใหม่ที่ต่างไปจากการทำงานในแบบเดิม เช่น บรรดาอาจารย์, นักวิชาการ ซึ่งคนส่วนใหญ่ให้การยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้ในสาขาต่าง ๆ เป็นอย่างดี แต่ต้องทำความเข้าใจว่า บุคคลที่ทราบหรือนักวิชาการเป็นผู้มีความรู้อย่างแท้จริงนั้นก็คือ บุคคลที่อยู่แวดวงเดียวกันกับนักวิชาการ, อาจารย์ เช่น นิสิต นักศึกษา หรือคนในแวดวงของวิชาการเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นบุคคลที่มีระดับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีระดับหนึ่ง เหล่านี้ นิสิต, นักศึกษา, บรรดาข้าราชการ เห็นคุณค่าของความรอบรู้ของบรรดาอาจารย์ เหล่าสื่อมวลชนได้สัมผัสความรู้ความคิดเห็นของนักวิชาการ เป็นต้น นั่นคือพวกที่ได้ทราบถึงคุณสมบัติที่เด่นของอาจารย์, นักวิชาการจริง ๆ เพราะได้ประสบกับสิ่งเหล่านั้นโดยตรง แต่เมื่อนำกลุ่มดังกล่าวไปเทียบกับคนในสังคมแล้วบุคคลเหล่านั้นเป็นเพียงคนกลุ่มเล็กเท่านั้น ในสังคมหรือบรรดาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้มีกลุ่มบุคคลดังกล่าวเพียงกลุ่มเดียว หากแต่ประกอบไปด้วยคนมากมาย มีความแตกต่างกันทั้งใน

¹ ลิขิต ชีรเวคิน, "ข้อคิดจากการเลือกตั้ง 2 กรกฎาคม 2538" หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 8 กรกฎาคม 2538, หน้า 22.

ระดับการศึกษาสภาพแวดล้อม, อาชีพ, รายได้ ตลอดจนปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ กัน ต่างคนก็มีแวดวงของตนเองเช่น แวดวงธุรกิจ แวดวงกรรมการผู้ใช้แรงงาน ซึ่งก็ไม่ได้มาสัมพันธ์กัน เพราะในสังคมมีกลุ่มต่าง ๆ มากมายมหาศาล ฉะนั้น แวดวงทางวิชาการ ที่คนในกลุ่มถือว่ามีกว้างแล้วนั้นก็นับว่าเป็นจุด ๆ หนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ว่าแวดวงอาจารย์ นักวิชาการ มีความสำคัญหรือเป็นมันสมองส่วนหนึ่งของสังคมแต่ยังมีกลุ่มอีกจำนวนมากที่ไม่ได้สนใจหรือติดตามให้ความสำคัญ เช่นเดียวกับที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วว่า ประชาธิปไตยถึงแม้เป็นของคนทุกคนแต่ประชาชนก็ให้ความสนใจกับประชาธิปไตยไม่เท่าเทียมกัน เช่น บางพวกมีความคิดว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องไกลตัว ช่วยการดำรงชีวิตของตนเองไม่ได้ เป็นต้น

ดังนั้นเมื่ออาจารย์, นักวิชาการ ตัดสินใจก้าวจากกลุ่มหนึ่งในสังคมมาสู่สังคมใหญ่อันประกอบไปด้วยคนมากมายหลายจำพวกและแตกต่างกันนั้น ก็จำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบางอย่างเพื่อให้คนทุกคนได้เห็นคุณลักษณะเด่นของความเป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ ในการทำงานหรือความรู้อันเป็นลักษณะนามธรรมที่คนกลุ่มเดียวเคยเข้าใจโดยไม่ต้องอธิบายอะไรนั้นก็ต้องปรับเปลี่ยนลักษณะนามธรรมดังกล่าวให้คนทั่วไปเข้าใจและได้เห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัดได้ เช่นประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าใจนโยบายต่าง ๆ ที่ผู้สมัครได้กล่าวหรือได้ปราศรัยว่าจะเกิดผลดีกับตนอย่างไร แต่ผู้สมัครต้องทำให้เขาเหล่านั้นเข้าใจหรือให้เห็นเป็นรูปเป็นร่างในระดับหนึ่งว่า นโยบายเหล่านั้นสามารถช่วยพวกเขาได้จริงและช่วยปรับระดับค่าครองชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นการที่นักวิชาการจะกลายมาเป็นนักการเมืองที่นำอุดมการณ์ทางการเมืองมาใช้ในการเมืองไทยนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ปัญหาหนึ่งก็คือ การที่นักวิชาการไม่มีความโดดเด่นพอหรือไม่สามารถทำให้ประชาชนมั่นใจว่าจะสามารถใช้ความเป็นนักวิชาการมาเป็นผู้แทนของพวกเขาได้

ประกอบ คุปรัตน์² กล่าวถึงนักวิชาการและนักการเมืองต้องสัมพันธ์กันแต่ต้องแยกบทบาทหน้าที่ออกจากกันให้ชัดเจน ไม่มีใครจะประสบความสำเร็จได้ถ้ายังคงบุคลิกของทั้งสองส่วนเอาไว้ด้วยกันแบบขัดแย้งกัน นักวิชาการต้องคิดและพูดอย่างตรงไปตรงมา ต้องพูดความจริงแม้จะทำให้คนไม่ชอบ ไม่พอใจ ในบทบาทนักวิชาการนั้น จะต้องเคารพในความเป็นสัจธรรม ต้องไม่เอนเอียงและไม่มียอคติ แต่นักการเมืองจะพูดอะไรนั้นจะเป็นจริงหรือไม่นั้น ไม่สำคัญแต่จะต้องพูดแล้วให้ได้ผลที่ออกมา ไม่พูดให้คนเกลียดชังตัวเอง หรือพูดแล้วเสียคะแนนเสียงต้องพูดแล้วได้มากกว่าเสีย นอกจากจะต้องพูดให้คนเข้าใจอย่างชัดเจนแล้ว ยังต้องพูดให้ได้อารมณ์เกิดพลังผลักดันให้คนลุกขึ้นมาสู้มาทำและมีความหวัง

²ประกอบ คุปรัตน์, "นักการเมืองและนักวิชาการ" หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 22 มิถุนายน 2538, หน้า 31.

ข้อบกพร่องอีกประการหนึ่ง ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนของนักวิชาการที่ถูกโจมตีหรือเป็นภาพลักษณ์ของนักวิชาการก็คือ นักวิชาการส่วนใหญ่จะอ้างแต่ทฤษฎีแต่ปฏิบัติไม่ได้เมื่อสื่อมวลชนถามความคิดเห็นหรือให้นักวิชาการวิพากษ์วิจารณ์การเมือง นักวิชาการจะกล่าวตามทฤษฎีและเป็นไปตามหลักการเสมอ นักวิชาการส่วนใหญ่จะเป็นนักคิดและเป็นการนำความคิดหรือความรู้ที่ได้มาไปเผยแพร่ต่อไปมากกว่าที่จะเป็นผู้ต้องไปปฏิบัติเสียเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นที่เป็นไปตามหลักการและทฤษฎีต่อสื่อมวลชน ลูกศิษย์ลูกหา หรือการสัมมนาและการประชุมต่าง ๆ ซึ่งก็มีหลายฝ่ายมองว่าทำไมลงมาทำเสียเอง ส่วนนักการเมืองนั้นต้องคิดเป็นและต้องพูดได้ดีที่สำคัญก็คือ ต้องให้ประชาชนเข้าใจสิ่งที่ตนพูดและสามารถที่จะทำสิ่งที่พูดให้กลายเป็นความจริง และประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยก็กล่าวไปแล้วว่า การทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการหาเสียงและในส่วนนี้ที่นักวิชาการยังไม่สามารถปฏิบัติส่วนนี้ได้อย่างสมบูรณ์

ในประเทศตะวันตก นักวิชาการมีความสำคัญมากและประชาชนส่วนใหญ่มีความมั่นใจในความสามารถของนักวิชาการ จึงทำให้นักวิชาการเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปบริหารประเทศได้ อีกประการหนึ่งก็คือ ประชาชนดังกล่าวมีความเข้าใจในระบบประชาธิปไตยเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง และตระหนักดีถึงสิทธิและเสรีภาพของความเป็นประชาชนในระบบประชาธิปไตยนี้ ประชาชนได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับอำนาจความสำคัญของตนเองในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ส่วนในประเทศไทยเราต้องยอมรับว่า ไม่ว่าจะเป็นอย่างประชาชนที่ยังมีความเป็นประชาธิปไตยเพียงพอ ยังไม่สามารถแยกแยะการพัฒนาประชาธิปไตยจากอนาคตกับผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับในการดำเนินชีวิตชั่วครั้งชั่วคราวได้ และสิ่งหนึ่งที่ต่างจากตะวันตกก็คือวัฒนธรรมบางอย่าง หรือค่านิยมบางประการของคนไทย ซึ่งได้กลายเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้คนมีทรัพยากรการเงินมีอำนาจมากกว่าคนมีทรัพยากรทางสติปัญญา เหล่านี้จึงทำให้การเลือกตั้งและผู้แทนราษฎรที่ได้เข้ามานั้นยังไม่น่าเป็นที่พอใจนักสำหรับบ้านเมืองที่ต้องการการพัฒนาให้ก้าวหน้า และปัญหาดังกล่าวก็ค่อนข้างยากจะแก้ไขได้

4. กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ในเขตพื้นที่เลือกตั้ง ปัญหาของการเลือกตั้งหาใช่จะอยู่ที่ผู้เลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น ตัวแปรอื่น ๆ ก็มีบทบาทสำคัญต่อการได้รับเลือกของผู้แทนราษฎรเช่นเดียวกัน นั่นคือ กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการประกอบธุรกิจที่ถูกและผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันดีว่าเมื่อมีธุรกิจที่ต้องแข่งขันกันทำมาหากิน ก็ต้องมีการรวมตัวกันเพื่อปกป้องธุรกิจของตนเอง จึงกลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมีอิทธิพลในพื้นที่ ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะสามารถชนะการเลือกตั้งในเขตอิทธิพลนี้ก็ต้องมีนโยบายที่เกื้อหนุนหรือให้ความสนับสนุนและไม่ขัดต่อผลประโยชน์ของกลุ่มเหล่านี้ หรือการมีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกันระหว่างกลุ่มกับตัวผู้สมัคร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความสนับสนุนที่เป็น จำนวนเงินมากมายมหาศาล ผู้สมัครคนใดขาดปัจจัยนี้ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มดังกล่าว

5. ระบบอุปถัมภ์ จากปัจจัยที่สำคัญทั้ง 3 ประการ และนำมาพิจารณาในส่วนของ การเลือกตั้งพบว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล มีความสัมพันธ์กันในการเลือกตั้งของสังคมไทย นั่นคือ บุคคลผู้ที่ได้รับเลือกตั้งนั้นคือ บุคคลที่สามารถนำเอาความต้องการของประชาชนมาตอบสนองได้ดีกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ และจาก ลักษณะของสังคมไทยเป็นแบบลักษณะอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน ทำให้ส่งผลมาถึงการเลือกตั้งในปัจจุบันผู้ที่ได้รับเลือกตั้งก็ใช้ระบบอุปถัมภ์ดังกล่าวได้อย่างดีในการหาเสียง ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สภาพแวดล้อมและลักษณะนิสัย ประกอบกับความไม่เข้าใจประชาธิปไตย ต้องมาอยู่ในสังคม เศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ไม่ว่าจะระดับใดก็ตามก็มีการแข่งขันในกลุ่ม ประชาชนที่มีระดับเศรษฐกิจตกต่ำก็จะแย่งชิงเพราะกลัวไม่มีจะกิน ในกลุ่มประชาชนที่มีระดับ เศรษฐกิจค่อนข้างสูงก็มีการแย่งชิงเพราะกลัวจะไม่ได้กำไรประชาชนทุกระดับฝักใฝ่ผลประโยชน์ ทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อมีผู้หยิบยื่นสิ่งที่ต้องการ คนส่วนใหญ่ก็พอใจและก็ให้ผลประโยชน์ตอบแทนจาก ประชาชนที่มีระดับเศรษฐกิจต่างกัน ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านั้นก็คือ

1. ความสัมพันธ์แบบชนชั้นนำและชนชั้นตาม
2. ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ และผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์
3. ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน

บุคคลส่วนใหญ่คิดว่าระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย ที่เห็นได้ชัดก็คือ การเลือกตั้ง ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระบบอุปถัมภ์ผู้สมัครที่ให้ความช่วยเหลือ โกลัซิดประชาชนเป็นกันเอง และแก้ไขปัญหาเดือดร้อนจะได้รับการสนับสนุนมากกว่าจะมอง คุณสมบัติของผู้สมัคร ไม่ว่าผู้สมัครจะมีการศึกษาสูงระดับไหนก็ตาม แต่ถ้าไม่ลงไปคลุกคลีช่วยเหลือประชาชนอย่างใกล้ชิดแล้ว ก็ยากที่จะได้รับคะแนนเสียงจากประชาชน นั่นก็หมายถึงว่า ประชาชนพิจารณาที่ความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่านั่นเอง ซึ่งตรงนี้ทำให้เกิดระบบฟังกันและกัน สุดท้ายก็ต้องมีผลประโยชน์มาเกื้อหนุน เหล่านี้เป็นการไม่ยุติธรรมกับผู้สมัครที่ขาด ทรัพยากรทางการเงินอันจะนำมามอบผลประโยชน์ดังกล่าวให้กับประชาชนได้แต่ในส่วนนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวว่า การรับเงินเพียง 50 หรือ 300 บาท เป็นเพียง "สัญลักษณ์" ของการ กระชับความสัมพันธ์ทางสังคมที่ชาวบ้านกับผู้นำมาติดต่อกันในระบอบอุปถัมภ์ มากกว่าที่จะเป็นการ ซื้อขายเชิงพาณิชย์ล้วน ๆ หรือไม่³ หมายความว่า การฟังกันและกันมาก่อน สำคัญกว่า

³อ้างถึงใน กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, "โค้งดงหมง" เปิดใจพูดเรื่อง หาเสียงเลือกตั้ง "ระบบอุปถัมภ์ไม่ทำให้ประชาธิปไตยเสียหาย" หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, ฉบับวันที่ 22 มิถุนายน 2538, หน้า 11.

การที่จะใช้เงินเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการติดต่อกัน นักการเมืองผู้เป็นอดีต ส.ส. และดำรงตำแหน่งทางการเมืองกลายตำแหน่ง ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ว่าเป็นเรื่องยากลำบากที่จะห้ามไม่ให้มีระบบอุปถัมภ์ ตราบใจที่มนุษย์ยังต้องเกี่ยวข้องกับโลกและสังคมย่อมมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่ว่านี้ต้องควบคู่กันไประหว่างผลประโยชน์ส่วนตัว และผลประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง ระบบอุปถัมภ์มีความจำเป็นต่อการสมัคร ส.ส. อย่างมากเพราะมนุษย์จะติดอยู่กับผลประโยชน์อยู่ทุกช่วงเวลา⁴ ส่วนใหญ่ระบบอุปถัมภ์ที่กล่าวกันจะพบในหมู่ประชาชนที่อยู่ต่างจังหวัดเพราะเมื่อประชาชนมีเรื่องเดือดร้อนก็จะเข้าพบ ส.ส. ก่อน ซึ่งง่ายและสะดวกกว่าการเข้าไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ข้าราชการที่มักแสดงท่าทางกริยาไม่เป็นมิตรกับชาวบ้าน และเป็นที่ยอมรับกันดีอยู่ว่า ระบบราชการค่อนข้างล่าช้า เมื่อมีผู้แทนมาคอยอาสาทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกและพอใจกับบริการส่วนนี้มากยิ่งขึ้น ปัญหาเดือดร้อนดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นกับประชาชนในต่างจังหวัดเท่านั้น ประชาชนในกรุงเทพมหานครก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน เนื่องจากประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่น หน่วยงานราชการให้บริการประชาชนไม่ทั่วถึง ประชาชนจึงต้องการผู้ที่จะมารับข้อเรียกร้อง ปัญหาต่าง ๆ เช่นเดียวกับประชาชนในต่างจังหวัด และบรรดาผู้หาเสียงจะให้ความเป็นกันเอง คอยเป็นธุระจัดการให้ ประชาชนส่วนใหญ่ก็รู้สึกพอใจ

จากสภาพแวดล้อมของประชาชนส่วนใหญ่ในกรุงเทพฯ ทั้งด้านเศรษฐกิจที่ยังไม่ดีขึ้น หรือคุณภาพชีวิตที่ยังไม่พัฒนา รัฐบาล หน่วยงานราชการ ยังไม่สามารถแก้ไขได้ผู้วิจัยคิดว่าระบบอุปถัมภ์ยังคงมีต่อไป ตราบใจที่ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของประชาชนยังมีอยู่ ประชาชนก็ต้องแสวงหากำไรแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นั่นคือ การได้รับความช่วยเหลือจากบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มารณรงค์หาเสียงคอยดูแลและช่วยให้ประชาชนเหล่านั้นมีความสะดวกสบายขึ้นบ้าง แต่ระบบอุปถัมภ์ดังกล่าวควรอยู่ในขอบเขตของการเอื้อเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน ปัจจุบันพบว่า ระบบอุปถัมภ์จะแพร่ขยายกลายเป็นการให้เงินเพื่อชื่อเสียงไปในที่สุด ยิ่งกรุงเทพมหานคร ประชาชนมีความรู้ในด้านประชาธิปไตยและได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งมากกว่าประชาชนในชนบท การให้เงินกับประชาชนจำนวนน้อยไม่สามารถจูงใจประชาชนได้ จำนวนเงินที่ใช้จะต้องเพิ่มขึ้น บางกรณีอาจกลายเป็นกลุ่มอิทธิพล ขบวนการที่ให้การสนับสนุนผู้สมัครมีการแลกเปลี่ยนโดยใช้จำนวนเงินมากมายมหาศาล เป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญทางการเลือกตั้ง แต่เมื่อใดที่ปัญหาของประชาชนได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานของรัฐ และพยายามเพิ่มพูนความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยมากกว่านี้ ประชาชนก็ไม่ต้องพึ่งพาคูคลองอื่นและจะ

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

ตระหนักดีถึงความสำคัญของผู้สมัครว่าควรจะต้องมีคุณภาพทั้งเป็นตัวแทนประชาชนและมีความรู้ความสามารถในการทำหน้าที่ในสภา ระบบอุปถัมภ์อาจลดลงได้ในระดับหนึ่ง แม้จะไม่ได้หมดไปเลยก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

จากข้อสังเกตที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการเลือกตั้งและสาเหตุความล้มเหลวของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นนักวิชาการนั้น นอกจากนักวิชาการที่จะไม่ได้รับเลือกตั้งแล้ว บรรยาการหรือปัญหาจากสภาพแวดล้อมในการเลือกตั้งก็มีส่วนที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอาชีพอื่น ๆ ไม่ได้รับเลือกตั้งเช่นกัน ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการเสนอแนะก็คือ

1. บทบาทของสื่อมวลชนและการเผยแพร่ข่าวสารของหน่วยงานราชการ

สื่อมวลชนถือเป็นส่วนสำคัญของการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระบบอบประชาธิปไตย และเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ในขณะที่เดียวกันสื่อมวลชนก็สามารถแสดงข่าวสารที่สามารถเบี่ยงเบนความเข้าใจของประชาชนได้ในเรื่องต่าง ๆ ฉะนั้นในการเลือกตั้งสื่อมวลชนควรเสนอข่าวอย่างยุติธรรมให้ข่าวสารกับประชาชนไม่ใช่เป็นการชี้นำประชาชน โดยไม่มีจรรยาบรรณของความเป็นสื่อมวลชน เช่น รับผลประโยชน์จากผู้สมัครบางคนแล้วเสนอข่าวสารสนับสนุนบุคคลนั้น แล้วโจมตีผู้สมัครคนอื่น ๆ หรือการเสนอข่าวโดยไม่เป็นธรรมกับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองบางพรรค สื่อมวลชนควรตระหนักอยู่เสมอว่าตนเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารให้กับประชาชนทราบ ก็ควรเสนอข่าวตามความเป็นจริงไม่ควรเสนอหรือให้ความคิดเห็นส่วนตัวลงไป เป็นการชี้นำหรือสร้างความเข้าใจผิด ๆ ให้กับประชาชน ประชาชนที่ได้รับข่าวสารจะพิจารณาเลือกและสนใจสิ่งที่พวกเขาเหล่านั้นต้องการ และคัดเลือกข่าวสารมาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครด้วยตนเองตามที่สื่อมวลชนเสนออย่างตรงไปตรงมา ในขณะที่เดียวกันควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลพื้นฐานของการเลือกตั้งเช่น วันและเวลาของการเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนนเสียง กฎหมายเบื้องต้นของการเลือกตั้ง ฯลฯ สำหรับหน่วยงานราชการก็ยังมีมีความสำคัญและต้องพยายามรักษาภาพลักษณ์ที่เป็นกลาง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อควรปฏิบัติในการไปลงคะแนนเสียง เช่น ต้องมีบัตรประชาชน ควรพยายามชักชวนให้ประชาชนทำบัตร และไปใช้สิทธิของความเป็นประชาชนในระบบอบประชาธิปไตยให้มากที่สุด และเช่นเดียวกับสื่อมวลชนก็คือ ต้องเสนอข่าวสารอย่างเป็นธรรม และเป็นข้อมูลดิบให้ประชาชนพิจารณาเท่านั้น ตัวเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการก็ต้องวางตัวเป็นกลางด้วยเช่นกัน เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องก็ควรให้คำปรึกษาแนะนำขั้นตอนการไปลงคะแนนเสียง ภายในขอบเขตที่กำหนด เป็นต้น

2. หน่วยงานของรัฐ

หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ควรปรับปรุงหลักสูตรให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่เนิ่น ๆ และปลูกฝัง จิตกิจกรรมให้เขาเหล่านั้นมีความสำนึกให้เป็นประชาธิปไตย เพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันหน้า สำหรับประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือปลูกฝังเรื่องดังกล่าวมาตั้งแต่ต้น อาจมีการจัดอบรมให้ความรู้ ความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และแนวทางการเลือกตั้งผู้แทนที่ดี ให้เห็นโทษของการขายสิทธิ์-ขายเสียง โดยเฉพาะในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อาจระดมกลุ่มชาวบ้านในเขตเป็นอาสาสมัครเผยแพร่ข่าวสารการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง การเมืองไม่ใช่เรื่องไกลตัวสำหรับพวกเขาอีกต่อไป ก็เป็นการช่วยรณรงค์ได้อีกทางหนึ่ง

ส่วนหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง คือ การควบคุมมิให้มีผู้กระทำความผิด ควรมีมาตรการปราบปรามผู้ทุจริต ในการเลือกตั้งอย่างเด็ดขาด เช่น บทลงโทษที่มีระดับรุนแรงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันกฎหมายที่ใช้บังคับควรให้ความปลอดภัยกับพลเมืองดีที่ให้ข่าวสารการทุจริตดังกล่าว หรือการตั้งให้มีรางวัลเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้บรรดาประชาชนคอยเป็นหูเป็นตาแทน หน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่องค์กรกลาง ซึ่งมีภาระมากพออยู่แล้วในการจับกุมผู้กระทำความผิด ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย เพราะถ้าไม่มีหลักฐานก็ไม่สามารถดำเนินตามกฎหมายได้ ประชาชนผู้ซึ่งจะได้รับการเสนอให้ผลประโยชน์ แลกเปลี่ยนต่าง ๆ จากผู้สมัคร ควรให้ความร่วมมือกับประชาชนและพึงระลึกเสมอว่าเราให้เราเท่านี้ แต่เขาจะได้คืนมากกว่าหลายเท่าตัว และยังเป็นการทำลายประเทศชาติ โดยทั้งนี้หน่วยงานของรัฐต้องให้ความคุ้มครองปลอดภัยกับผู้แจ้งข่าวสารด้วย

3. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประชาชนต้องตระหนักถึงหน้าที่และบทบาทของตนในระบอบประชาธิปไตย ปัจจุบันประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองเป็นอย่างมาก จากการเลือกตั้งที่ผ่านมา ก่อนวันเลือกตั้งประชาชนสนใจความเคลื่อนไหวทางการเมือง ติดตามการรณรงค์หาเสียง, การปราศรัย มีประชาชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมากและประชาชนในกรุงเทพมหานครออกไปใช้สิทธิกันอย่างหนาตา เราถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าของบรรยากาศทางการเมืองประการหนึ่ง การให้ความสนใจการเมืองเป็นสิ่งที่ควรกระทำอยู่แล้ว แต่เมื่อสนใจแล้วก็ต้องมีความเข้าใจทางการเมือง เข้าใจระบอบประชาธิปไตย เข้าใจการเลือกตั้งอย่างแท้จริงด้วย ประชาชนต้องไม่ขายเสียง ไม่สนับสนุนบรรดาผู้สมัครที่นำเงิน นำสิ่งของ มาแจกเพื่อแลกกับคะแนนเสียง เพราะที่ให้เรา นั่นถือว่าเป็นเพียงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อเราเลือกเขาเข้าไป เขาจะไม่ทำตามเจตนารมณ์ที่ประกาศไว้กับประชาชนในตอนหาเสียงว่าจะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเพื่อคนส่วนใหญ่ แต่เขาก็เข้าไปกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง มีผลกระทบอันยิ่งใหญ่ในระดับประเทศ ประชาชนควรตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ตนเลือกบุคคลที่มีความสามารถเข้าไปบริหารประเทศแทนตนเอง ฉะนั้นบรรดาผู้มี

สิทธิเลือกตั้งทั้งหลายควรเลือกบุคคลที่เข้าไปพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม โดยการสนใจที่จะรับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบายของพรรคการเมืองที่สังกัด นโยบายและความตั้งใจจริงของผู้สมัครที่จะเข้ามาทำงาน คุณสมบัติลักษณะของผลงาน ประสบการณ์ทำงานของพวกเขาเหล่านั้นด้วยว่าเป็นอย่างไร น่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน หรือการพบปะสนทนาเกี่ยวกับการเมือง การแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกัน ก็จะทำให้ประชาชนมีหลักเกณฑ์ในใจและสามารถเลือกผู้แทนฯ ของตนได้ในที่สุด เพราะการเลือกผู้แทนราษฎรเปรียบเสมือนเป็นกระเจงกษาของประชาชนในเขตนั้นด้วย นั้น หมายความว่า ผู้แทนราษฎรเขตนั้นเป็นอย่างไร ประชาชนในเขตก็เป็นเช่นนั้นเพราะประชาชนผู้เลือกเข้ามานั่นเอง

โดยเฉพาะคนกรุงเทพมหานครมีโอกาสและได้เปรียบในการรับข่าวสารจากฝ่ายต่าง ๆ มากกว่าประชาชนชนบทต่างจังหวัดที่จะได้รับข่าวสารข้อมูลไม่กี่ทางและบางครั้งยังได้รับข่าวสารจากทางผู้สมัครเพียงทางเดียวและทำหน้าที่ที่ได้รับข่าวสารที่บิดเบือน ไม่ถูกต้อง จนเลือกผู้แทนผิดไปเลยก็มี แต่คนกรุงเทพฯ ได้รับข่าวสารจากทางราชการ จากสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ และยังได้รับฟังนโยบายจากการปราศรัยตามที่ตั้งต่าง ๆ อีกด้วย เมื่อประชาชนมีความสนใจและใช้วิจารณญาณกลั่นกรองข่าวสารจำนวนมากที่ได้รับโดยไม่นำการโฆษณาชวนเชื่อ หรือการได้รับผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง เราก็สามารถได้ผู้แทนที่ดีมีความรู้และความพร้อมที่จะรับใช้ประชาชนได้ แต่กระนั้นฝ่ายที่เป็นฝ่ายให้ข้อมูลข่าวสารก็ต้องเสนออย่างเป็นธรรมและถูกต้องด้วย

4. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่ควรเอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง การเป็นผู้แทนราษฎรเป็นหน้าที่ที่ต้องคำนึงถึงประชาชนพลละในความเป็นนักการเมืองของตนว่า เป็นผู้ที่ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับแดกแจงค่านิยมที่หายากในระบบการเมืองที่ต้องตระหนักถึงหน้าที่ต่อไป⁵

4.1 หน้าที่ของผู้เสียสละให้แก่ประชาชน นักการเมืองคงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะดูแลตัวเองและครอบครองได้เป็นอย่างดี หรือในระดับที่พอเลี้ยงตัวได้ จึงเสียสละอาชีพเดิม และความสุขส่วนตัวเพื่อมารับใช้ประชาชน จึงไม่ควรมุ่งหวังมากอบโกยหาประโยชน์ใส่ตัวเอง ซึ่งจะเป็นเหมือนคนสิ้นคิดทำอะไรไม่ได้แล้วจึงมาเป็นพรรคการเมือง

⁵อมร รักษาสัตย์, ประชาธิปไตยหลายรส : รวมบทความ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิคอนราตอาเดนนาวาร์, 2532), หน้า 218-219.

4.2 เป็นผู้แทนของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ซึ่งจำนวนประชาชนมีมาก จึงใช้วิธีเลือกตัวแทนขึ้นไปทำหน้าที่แทนประชาชน การเป็นผู้แทนของประชาชนจึงหมายถึงการนำความต้องการ ความมุ่งหวัง ความเดือดร้อนของประชาชนไปหาทางแก้ไข และชี้แนะประเทศชาติให้ไปสู่ความเจริญ ดังนั้น นักการเมืองจึงต้องทำหน้าที่ผู้แทนที่ดี เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชน ไม่ใช่คอยดูแลแต่ผลประโยชน์ของตนเองและพรรคพวก

4.3 ควรเคารพและเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยไม่กระทำการใดๆ อันเป็นเหตุให้ประชาธิปไตยเสื่อมทรามจนประชาชนสิ้นศรัทธา เช่น ไม่หาเสียงในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่ซื้อ ขायเสียง ไม่ใช่จ่ายเงินเกิน อันเป็นการผิดกฎหมาย ไม่ให้สัญญาแก่ประชาชนในสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่และตนก็ทำไม่ได้ ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ แต่จะต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน

4.4 ควรบริการประชาชนในทางที่ถูกต้องเท่านั้น เช่น นำความเดือดร้อน การถูกข่มเหงรังแกไม่ได้รับความยุติธรรมไปหาทางแก้ไข ไม่ใช่บริการประชาชนในทางผิด ๆ เพียงเพื่อรักษาความนิยมหรือฐานคะแนนเสียง เช่น ฝากเด็กเข้าโรงเรียน ฝากเข้าทำงาน วิ่งเต้นให้พ้นความผิด ฯลฯ เพราะการทำเช่นนี้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้อื่น และยังผิดกฎหมายและศีลธรรมด้วย

ปัจจุบันดังที่กล่าวมาแล้วในข้อสังเกตว่า ภูมิหลังทางการศึกษาความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ทางการทำงานมีความสำคัญ ซึ่งผู้สมัครที่เป็นนักวิชาการมีคุณสมบัติในด้านนี้อยู่แล้วแต่ควรจะตระหนักในด้านของการเป็นผู้แทนที่ดีได้ด้วย เพราะ การเป็นผู้แทนที่ดีนั้นไม่เพียงที่จะต้องมีความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องนำความรู้นั้นมาใช้ในทางปฏิบัติโดยนำมาช่วยเหลือประชาชน และยึดมั่นในอุดมการณ์เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศในอนาคตอีกด้วย ถึงแม้ว่านักวิชาการจะไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งในวันนี้ แต่ก็ทำให้การเลือกตั้งคู่มือผู้นำหรือมีความหมายมากขึ้นตรงที่มีบรรดาผู้มีความสามารถสนใจและยอมอุทิศตนมารับใช้ประชาชน ซึ่งก็ควรมีการปรับปรุงและพยายามสร้างภาพลักษณ์ของนักวิชาการให้เป็นที่ยอมรับว่าสามารถเป็นผู้แทนที่ดี เช่น ด้านการหาเสียงควรให้เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม และไม่ควรละทิ้งอุดมการณ์ที่มีของตนที่ต้องการนำความรู้ความสามารถมาเผยแพร่ช่วยเหลือประชาชนและความพยายามพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้า ในอนาคตอันใกล้ประชาชนที่มีความตื่นตัวทางการเมืองอยู่สูงในขณะนี้ จะให้ความสนใจและมีอุดมการณ์มีความคิดทางการเมืองมากขึ้น เห็นความสำคัญของคุณสมบัติผู้แทนราษฎรอย่างประชาชนในประเทศตะวันตกเป็นอยู่ ประชาชนก็จะเห็นคุณค่าของผู้แทนราษฎรมากกว่าเห็นแก่ผลประโยชน์ที่เคยเป็น เมื่อนักวิชาการบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีอุดมการณ์ก็จะได้รับการยอมรับจากประชาชน

ในขณะที่เดียวกัน แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันระหว่างนักการเมืองกับนักวิชาการอยู่ ความคิดเห็นหรือบทบาทอาจไม่สอดคล้องกัน เช่น นักวิชาการคิดและพูดอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่สนใจรอบข้างว่าจะพอใจหรือไม่ และการตัดสินใจที่รอบคอบทำให้เข้าไปอยู่บ้าง แต่นักการเมืองต้องพูดอย่างไรก็ได้ขออย่าให้มีคนไม่พอใจก็เพียงพอ และต้องมีการตัดสินใจที่รอบคอบนับไว บางครั้งจึงเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน หรือการที่นักวิชาการรู้สึกขัดแย้งในตัวเองเมื่อมาทำหน้าที่เป็นนักการเมือง เช่น ขัดต่ออุดมการณ์ของตนเอง ซึ่งก็ต้องปรับให้ความแตกต่างนั้นมาสอดคล้องกันให้จงได้ ส่วนการทำงานระหว่างนักวิชาการที่คอยวิพากษ์วิจารณ์ และนักการเมืองผู้ลงมือปฏิบัติที่ขัดแย้งกันนั้น ก็ต้องประสานหน้าที่กันให้ดีที่สุด เพราะในความเป็นจริง ทุกสังคมต้องการทั้งนักการเมืองที่เก่งกล้าและได้นักวิชาการที่ดีและต้องมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันด้วย นั่นคือ นักการเมืองต้องรู้จักเปิดใจกว้างรับฟังทรรศนะจากนักวิชาการและนำมาตรวจสอบความคิดของตนเอง เพื่อได้แสวงหาแนวทางการวิเคราะห์ปัญหาและได้ข้อคิดใหม่ๆ อันจะนำมาประกอบการตัดสินใจที่ต้องอาศัยความกล้า ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ และความนับไว ส่วนนักวิชาการก็ต้องรับฟังนักการเมืองเพราะนักการเมืองได้ผ่านการเลือกตั้งและเป็นตัวแทนของประชาชน แต่ต้องเป็นนักการเมืองที่มีคุณธรรม มีจริยธรรม และมีความน่าเชื่อถือที่นักวิชาการยอมรับได้ และนอกจากนักการเมืองเป็นตัวแทนของประชาชนแล้ว เขายังเป็นผู้ปฏิบัติได้พบสภาพที่เป็นจริงได้คลุกคลีกับประชาชน ซึ่งการปฏิบัติบางอย่างในความเป็นจริงไม่สามารถทำตามทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ เพราะมีสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยอื่นที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอและบางครั้งประชาชนซึ่งเป็นผู้มีความคิดซึ่งก็เปลี่ยนแปลงไม่คงที่เช่นกัน นักการเมืองจะเข้าใจและแก้ปัญหาได้ดีกว่า ในส่วนนี้นักการเมืองก็ต้องรับฟังด้วย

ส่วนผู้แทนราษฎรที่มีอาชีพนักธุรกิจ เช่น พ่อค้า บางคนก็ใช้ว่าจะมุ่งหาผลประโยชน์เพื่อตนและพวกพ้องอย่างเดียว แต่บุคคลเหล่านั้นก็มีความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการเช่นเดียวกัน เช่น ด้านเศรษฐกิจ วิสัยทัศน์ของความเป็นนักธุรกิจที่กว้างไกล ก็เป็นสิ่งที่นักวิชาการน่าจะให้ความสนใจ ในขณะที่เดียวกันความรู้ด้านวิชาการก็อาจช่วยแลกเปลี่ยนประโยชน์ต่อบุคคลอาชีพอื่น ๆ ไม่มากก็น้อยสรุปก็คือ ควรเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พยายามตัดข้อบกพร่องของแต่ละอาชีพออกไปและมีอุดมการณ์ร่วมกันพัฒนาประชาธิปไตย ทุกอาชีพก็สามารถเป็นผู้แทนของปวงชนได้

5. ความสำคัญของความเป็นสถาบันทางการเมือง นั่นคือ พรรคการเมืองควรมีมาตรฐานในการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เน้นความรู้ความสามารถเป็นสำคัญ เพราะปัจจุบันพรรคการเมืองเน้นที่บุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกและเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่มีปัจจัยด้านการเงินเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากบุคคลนั้นมีเงินช่วยสนับสนุนพรรค ช่วยผู้สมัครผู้อื่นในการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งเป็นผู้สนับสนุนด้านการเงินรายใหญ่ หรือบุคคลที่สามารถนำทีมหรือชักจูงบุคคลที่มีโอกาสได้รับเลือกตั้งสูง การนำทีมของตนผ่านชัยชนะการเลือกตั้งมาได้มาก ก็จะมีอิทธิพลใน

พรรคมาก ก็จะได้รับพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งมากกว่าที่จะดูความสามารถ ความซื่อสัตย์ หรือความรู้เป็นสำคัญ ทำให้ปัจจุบันผู้แทนราษฎรที่เข้ามาและได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นเป็นผู้ที่มีทุนทรัพย์มาก ในขณะที่บุคคลมีความรู้ความสามารถ มีคุณสมบัติครบถ้วนของความเป็นผู้แทนราษฎร แต่ไม่มีเงินนั้นลดจำนวนลง ซึ่งเป็นเรื่องน่าเป็นห่วง ฉะนั้นพรรคการเมืองควรทำหน้าที่เป็นสถาบันทางการเมืองที่ดี คือ ทำงานหนักในการคัดเลือกผู้ที่จะมาสมัครรับเลือกตั้งกลับกรองคุณสมบัติพื้นฐานให้มีมาตรฐานเสียก่อน และเสนอสิ่งที่ดีให้กับประชาชนตัดสินใจที่นโยบายความสามารถเฉพาะตัวของผู้สมัครอีกครั้งหนึ่ง

โดยภาพรวมแล้วปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ก็เนื่องจากคนทุกคนในสังคมต่างไม่ทำหน้าที่ไม่รับผิดชอบหน้าที่ที่ควรจะทำของตนเอง ดังนั้นทางแก้ไขที่ดีที่สุดคือพัฒนาปรับปรุงตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยเสียก่อน แล้วค่อยมาร่วมมือกันสะสางปัญหาที่เป็นอยู่ เราก็จะสามารถพัฒนาระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพัฒนาประเทศได้ในอนาคต

ข้อสังเกตจากการวิจัย

ปัญหาสำคัญที่พบ คือ เมื่อเราได้ผลสรุปของปัจจัยที่ทำให้ผู้สมัครที่เป็นนักวิชาการไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นปัจจัยที่สามารถพิสูจน์ได้ สังเกตได้จากสิ่งที่เกี่ยวข้องจริง ๆ เช่น ปัจจัยที่ได้จากตัวประชาชน เราก็ได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนระดับหนึ่งจากการตอบแบบสอบถาม แม้ว่าอาจไม่ได้ข้อมูลที่เป็นจริงในด้านจะพิสูจน์ว่าเขาทำจริงอย่างที่เขตอบ แต่ในด้านความคิดเราก็สามารถรวบรวมนำมาวิเคราะห์สรุปจากจำนวนประชากรจำนวนมาก ๆ ที่คิดกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่เป็นอย่างไร ตัวนักวิชาการก็ให้คำตอบเราได้แสดงความคิดเห็นกับผู้วิจัยได้เป็นต้น ที่น่าหนักใจก็คือ ปัจจัยที่เราทราบว่าเป็นจริง มีอยู่จริง แต่ไม่สามารถหาหลักฐานที่เป็นรูปธรรมได้นั้นคือ การทุจริตในการเลือกตั้ง จากหลักฐานที่ไม่ชัดเจนเราจึงไม่สามารถยืนยันหรือนำมากล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดได้ ประเด็นนี้เป็นปัญหาในการตรวจสอบทุจริตมาก หน่วยงานของรัฐเองก็ยังไม่ประสอบอย่างจริงจัง หรือพิสูจน์หาหลักฐานไม่ได้ ประกอบกับความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของชาวบ้านผู้พบเห็นและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการทำวิจัยขนาดเล็กเช่นนี้ก็ประสบปัญหาดังกล่าวด้วย ในส่วนนี้น่าจะมีการปรับปรุง แก้ไข เมื่อแก้ตรงจุดนี้ได้ การเสนองานวิจัยคงมีเสรีภาพมากขึ้น ในระดับสูงขึ้นไปก็จะมีประโยชน์มากขึ้นไปด้วย.